

ОБГРУНТУВАННЯ ЗБЕРЕЖЕНОСТІ РОСЛИН ОЗИМОГО РІПАКУ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКУ СІВБИ У ІНТЕНСИВНІЙ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ

*Прокопов В.І., здобувач вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія»
Гойсюк С.О., кандидат с.-г. наук, доцент, викладач відділення «Агрономія»
e-mail: s.gojsyuk@gmail.com
ВСП «Кам'янець-Подільський фаховий коледж ПДАТУ»*

Для кожної сільськогосподарської культури строки сівби мають вирішальне значення. Що стосується озимих, то ранні посіви мають здатність переростати, точка росту піднімається високо над поверхнею ґрунту, нагромаджується велика вегетативна маса, що спричинює вимерзання або випрівання впродовж зимового періоду, проте переростання рослин не призводить до загибелі. Для нормального розвитку рослинам ріпаку перед входженням у зиму треба 60-80 днів із сумою температур 600-800 °С. До настання зими рослини загартовуються, утворюють розетку 6-10 листків. Найкраще рослини перезимовують за висоти 10-15 см, коли точка росту винесена над поверхнею ґрунту на висоту не більше 1 см, а діаметр кореневої шийки дорівнює 0,6-1 см [1].

Велике значення мають погодні умови під час посівної кампанії. Якщо ґрунт перезволожений, потрібно проводити такий обробіток, який забезпечить добре проникнення кисню до кореневої системи. Посушлива погода - це, як правило, проблема для схожості насіння. В цьому випадку потрібно проводити вологозберігаючий обробіток ґрунту. Для того, щоб відновити капіляри і підтягти вологу до насіння, ґрунт ущільнюють. Густина сівби гібридів - від 18 до 40 шт/м² (враховуючи здатність гібридів до більш стрімкого росту та розвитку). Більш пізні посіви передбачають збільшення норм висіву на 10 - 15% [4].

Ранній строк посіву або триваліший період вегетації здебільшого розцінюють позитивно. Вищі температури прискорюють розвиток і разом з тим відповідну фазу розвитку. Початок серпня, ще за умов довгого дня, високі температури, особливо вночі, ріпак тоді утворює надвеликі листки з довгими черешками, які пригнічують розвиток бруньок [3].

Насіння ріпаку починає проростати за температури ґрунту +2°C, оптимальна температура для його проростання становить 15-18°C. За сприятливих умов сходи озимого ріпаку з'являються через 6-7 діб. Сходи можуть переносити заморозки до -3-5°C, а рослини у фазі розетки — до -8°C. Якщо пізно посіяти (початок вересня), навіть слабо розвинені посіви змушені стеблуватися внаслідок зростання тривалості дня навесні. Водночас зменшується кількість бічних пагонів через домінування головного пагона і верхніх бічних. Швидке стеблування через високу температуру в період із кінця березня до середини квітня також призводить до зниження продуктивності [5].

В ідеалі наприкінці осінньої вегетації ріпак досягає стадії 10-12 листків. Слабо розвинені рослини ріпаку менше гілкуються і закладають менше бутонів. Ріпак починає пізніше цвісти і згодом має менше часу для формування насіння.

Існує проблема з довгим днем, в кінці вересня, що може призвести до передчасного стеблуння. У такому випадку потрібно залучити всі важелі, аби запобігти передчасному стеблунню: використовувати несхильні до видовження стебла гібриди, знижену норму посіву, застосування регуляторів росту [2].

Крім несприятливих факторів перезимівлі, виживання рослин та життєздатність озимого ріпаку в умовах регіону залежать і від умов весняного періоду, які часом не завжди сприятливі для росту і розвитку культури. Так, наприкінці весни майже щорічно бувають приморозки. Останній приморозок в середньому спостерігається 20 – 28 квітня, а в окремі роки весняні приморозки можуть бути 10 – 13 травня. Північно-східні вітри та приморозки в нічний час негативно впливали на рослини озимого ріпаку, які відновили вегетацію. Особливо шкодили пізні приморозки на кінцеве формування густоти рослин. Саме тому, програмою досліджень було передбачено вивчення збереженості рослин у критичні періоди, які виникали під час весняної вегетації озимого ріпаку. Зважаючи на цю особливість нами було приділено значну увагу визначенню виживання рослин впродовж вегетаційного періоду під впливом факторів в досліді.

Таблиця 1. Збереженість рослин озимого ріпаку за вегетаційний період залежно від строку сівби (середнє за 2019 – 2020 рр.)

Строк сівби	Норма висіву, тис. шт./га	Густота рослин за фазами розвитку озимого ріпаку			Збереженість рослин, %
		повні сходи, шт./м ²	стеблуння шт./м ²	дозрівання шт./м ²	
II декада серпня	450	43,0	39	37	82,2
III декада серпня (контроль)	500	47	42	40	80,0
I декада вересня	550	51	45	43	78,1

Результатами дослідження встановлено (табл. 1), що погодні умови на період сівби насіння озимого ріпаку впливали по різному на проростання та одержання дружніх сходів. Найбільший вплив виявився на ділянках, що були посіяні в пізній строк сівби, як наслідок рослини були слабо розвинені.

Перезимівля відбувалася досить успішно, оскільки як у 2019 так і в 2020 роках, зима була теплою і не було занадто різкого коливання температур.

Відновлення вегетації відбувалося по різному, зважаючи на погодні умови весни. Особливо, у 2020 році спостерігалася різке наростання температур, з швидкими темпами, а згодом повернення заморозків на поверхні ґрунту. Такі умови звісно мали вплив на збереженість рослин озимого ріпаку. Кращі результати виявили на варіантах досліджень де ріпак висівався в ранні та

оптимальні строки.

Найбільш негативно реагували на погодні умови весняного періоду рослини озимого ріпаку, що були посіяні в пізній строк. Збереженість рослин відповідно до варіантів дослідів складала 82,2 - 78,1 %. На контрольному варіанті (III декада серпня) збереженість становила 80%.

Ранні строки сівби, що вивчались, мали найвищий показник збереженості порівняно із посівами, що висівалися у контрольному варіанті, і переважали на 2,2%, разом з тим перевагу мали і над пізнім строком сівби на 4,1%.

Таким чином, в умовах лівобережного Лісостепу України краще виживання рослин виявлене у гібриду Гідромель при сівбі його в ранні строки. За таких умов можна досягти відсотка збереженості рослин у фазі дозрівання 82,2%.

Список використаної літератури

1. Лихочвор В.В. Ріпак озимий та ярий. Львів: Українські технології, 2012. 48 с.
2. Марков І.Л. Сучасні технології вирощування ріпаку (європейський досвід). *Агроном*. 2016. №1. С. 56.
3. <https://stefes.com.ua/event/tehnologija-viroschuvannja-ripaku/>
4. <https://agrosience.com.ua/plant/54-sivba-ozymogo-ripaku>
5. http://ua.avgust.com/yak_vplivae_strok_posivu_na_formuvannya_vrogajnosti_ozimogo_ripaku